

Mgr. Eva Richterová, Ph.D.

POSTOJE

POSTOJ

Relativně stabilní charakteristika, psychologická tendence, která se projevuje v hodnocení určité entity s jistým stupněm souhlasu či nesouhlasu.

Výrazně napomáhá porozumět druhým (tím redukovat úzkost z neznámého a predikovat chování druhých)

Každodenní snahy o poznání a změnu postoje druhých (např. reklamní kampaně)

Byť postoje přetrvávají, tak je možné je změnit, proto je důležité chápat okolnosti a proměnné, které změnu postojů způsobují

FUNKCE POSTOJE

- ▶ **ADAPTIVNÍ:** SNAHA MAXIMALIZOVAT POTĚŠENÍ A MINIMALIZOVAT NEPŘÍJEMNÉ POCITY (+ TENDENCE SE SDRUŽOVAT S LIDMI S PODOBNÝMI POSTOJI)
- ▶ **SEBEVYJADŘOVACÍ:** VĚDOMÍ TOHO, CO CHCI, CÍTÍM A UZNÁVÁM
- ▶ **EGO-OBRAVNÁ:** PŘED DRUHÝMI I SEBOU SAMÝM. POZITIVNÍ POSTOJ VŮČI SOBĚ POMÁHÁ BUDOVAL POZITIVNÍ SELF-IMAGE
- ▶ **KOGNITIVNÍ:** ZÍSKÁVÁNÍ A ZPRACOVÁVÁNÍ INFORMACÍ O SOCIÁLNÍM SVĚTĚ. POMÁHÁ REDUKOVAT NEJISTOTU

POZNÁNÍ POSTOJE A JEHO FUNKCE PAK NAZNAČUJE CESTU, JAK POSTOJ ZMĚNIT

CO JE „POSTOJ“

Předpokládá, že mezi těmito složkami panuje vysoká shoda

STRUKTURNÍ PŘÍSTUP

TŘÍSLOŽKOVÝ MODEL

(KATZ, 1960)

POSTOJ VS. CHOVÁNÍ

OSOBNÍ FAKTORY

OSTATNÍ POSTOJE

SOUPERIVOST MOTIVŮ

ÚROVEŇ AKTIVITY

SCHOPNOSTI VERBÁLNÍ, SOCIÁLNÍ,
INTELEKTOVÉ

SITUAČNÍ FAKTORY

PŘÍTOMNOST JINÝCH OSOB

OČEKÁVANÉ DŮSLEDKY CHOVÁNÍ

ROLE A SOCIÁLNÍ NORMY

NEPŘEDVÍDATELNÉ VNĚJŠÍ VLIVY

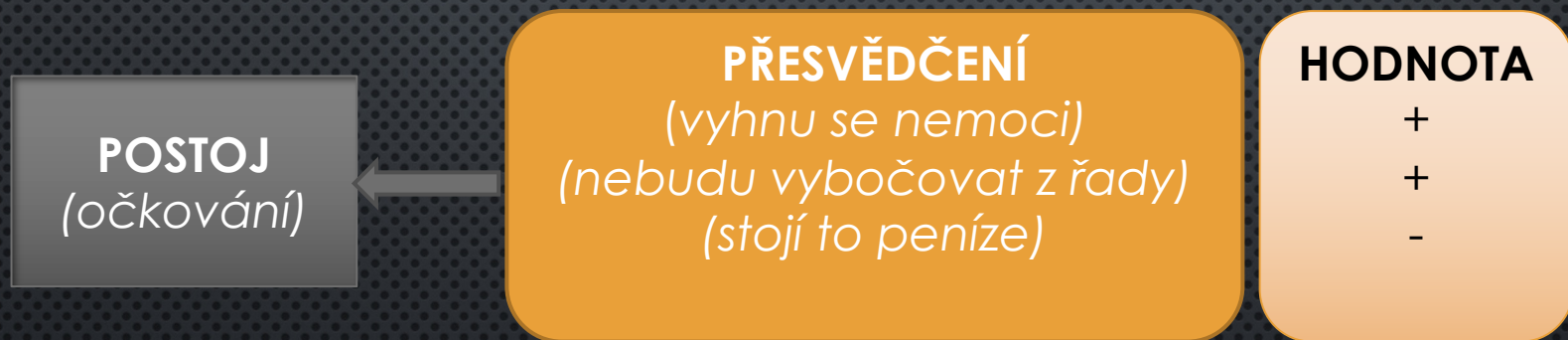
SPECIFIČNOST OBJEKTU POSTOJE

OČEKÁVANÉ DŮSLEDKY RŮZNÉHO KONÁNÍ

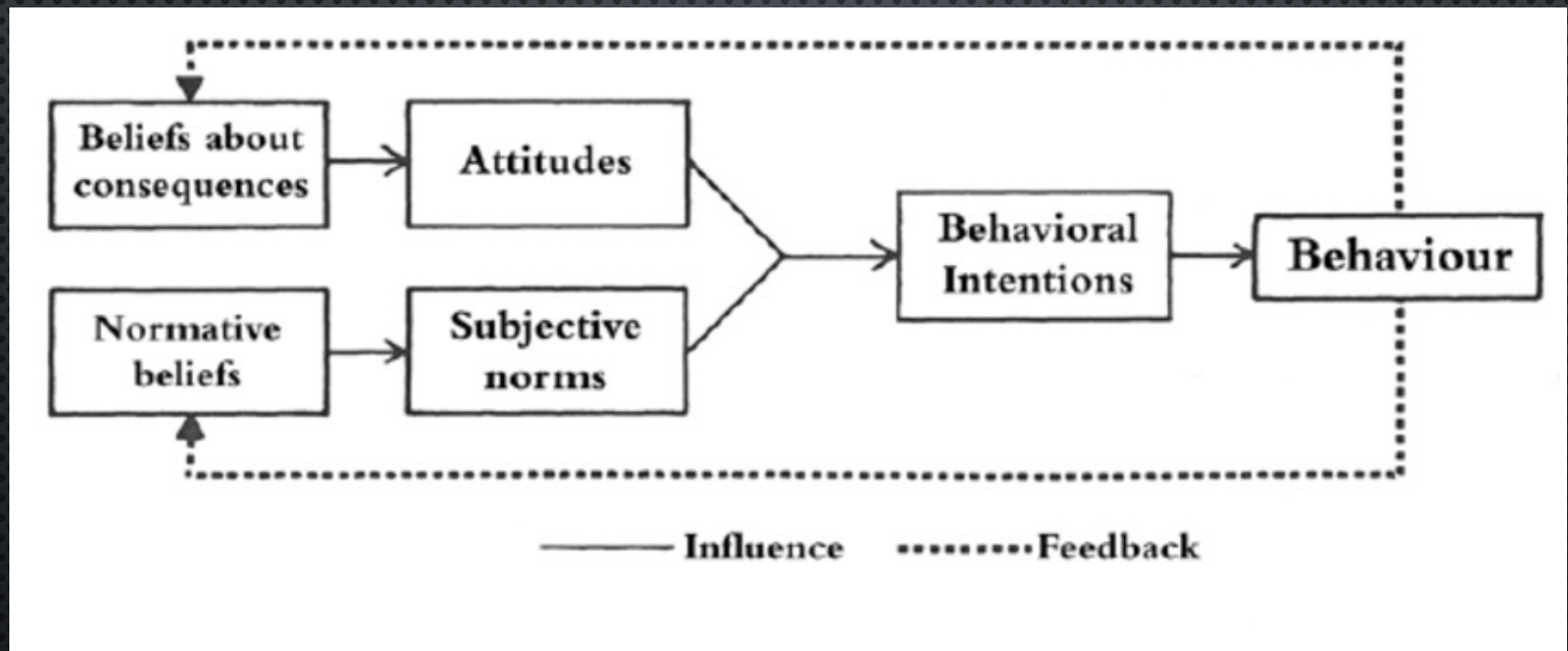
JEDNOSLOŽKOVÝ MODEL (FISHBEIN, AJZEN, 1975)

BERE V POTAZ TO, ŽE SE LIDÉ NĚKDY NECHOVAJÍ V SOULADU SE SVÝM POSTOJEM

TEORIE ODŮVODNĚNÉHO JEDNÁNÍ (FISHBEIN, AJZEN)

The Fishbein-Ajzen model (modified from Mitchell & Carson, 1989)

<https://www.youtube.com/watch?v=nZsxuD3gExE>

UTVÁŘENÍ POSTOJŮ

- **MOŽNÝ VLIV GENETIKY** (VÝZKUM JEDNOVAJEČNÝCH DVOJČAT)
- **ZÍSKANÉ**
  - SKRZ KULTURNÍ A SOCIÁLNÍ NORMY
  - MODELOVÁNÍM (OBSERVAČNÍM UČENÍM – POZOROVÁNÍM DRUHÝCH A SLEDOVÁNÍM, JAK BYLO DANÉ CHOVÁNÍ ODMĚNĚNO/POTRESTÁNO – BANDURA)
  - VLASTNÍ PŘÍMOU ZKUŠENOSTÍ
  - VLIVEM SKUPINY (TĚCH, KTEŘÍ JSOU PRO NÁS DŮLEŽITÍ) – UTVÁŘÍME POSTOJE PODLE TOHO, JAK SI MYSLÍME, ŽE JE TO ŽÁDOUCÍ

ZMĚNA POSTOJŮ

STÁLE JSME VYSTAVOVÁNI POKUSŮM O ZMĚNU ČI UTVRZENÍ NAŠICH STÁVAJÍCÍCH POSTOJŮ NEBO SI UTVÁŘÍME POSTOJE NOVÉ.

JAKÉ FAKTORY MOHOU POSTOJE ZMĚNIT?

... A PROČ JE NĚKDY OBTÍŽNÉ JE ZMĚNIT, ZATÍMCO JINDY A JINÉ NÁZORY MĚNÍME „BEZ ROZMYSLU“?

KOGNITIVNÍ DISONANCE (FESTINGER, 1957)

„NEPŘÍJEMNÝ STAV NAPĚTÍ, KTERÝ SE DANÁ OSOBA SNAŽÍ ZREDUKOVAT. TOTO NAPĚTÍ JE VYVOLÁNO PSYCHOLOGICKÝM NESOULADEM MEZI DVĚMA KOGNITIVNÍMI ASPEKTY“

PŘEDPOKLAD, ŽE LIDSKOU PŘIROZENOSTÍ JE UDRŽOVAT SOULAD MEZI NAŠÍM PŘESVĚDČENÍM, POSTOJI A CHOVÁNÍM. POKUD SHODA NENÍ, ČLOVĚK JE MOTIVOVÁN TUTO INKONZISTENCI ZMÍRNIT NEBO SE JÍ VYHNOUT

[HTTP://WWW.YOUTUBE.COM/WATCH?V=KORGK0YGIDo](http://www.youtube.com/watch?v=KORGK0YGIDo)

VÝSLEDKY FESTINGEROVA EXPERIMENTU

KOGNITIVNÍ DISONANCI ZAŽÍVALA SKUPINA S NÍZKOU ODMĚNOU – NEDOSTATEČNÉ OSPRAVEDLNĚNÍ PRO LŽIVOU VÝPOVĚĎ

- NEMOHLI ZMĚNIT SVOJE CHOVÁNÍ (BYLI NUCENI ZŮSTAT V EXPERIMENTÁLNÍ SITUACI) X TOUŽILI PO KONZISTENCI → ZMĚNILI SVŮJ POSTOJ

→ KOGNITIVNÍ DISONANCE TAK BYLA SNÍŽENA NEBO ODSTRANĚNA

PŘÍKLAD

CHCI SE NAUČIT DOBŘE ANGLICKY, ALE MÍSTO ABYCH SE UČILA, RADĚJI VYŠÍVÁM.

ŘEŠENÍ:

- PŘESTANU VYŠÍVAT A ZAČNU SE KAŽDÝ DEN UČIT AJ
- POKUŠÍM SE IGNOROVAT NEBO POPÍRAT VZTAH MEZI AJ A VYŠÍVÁNÍM
- BUDU ZLEHČOVAT VÝZNAM DISKREPANCE MEZI MÝM POSTOJEM A CHOVÁNÍM

KOGNITIVNÍ DISONANCE

PODMÍNKY:

ČLOVĚK SI MUSÍ UVĚDOMOVAT, ŽE ROZPOR MEZI POSTOJEM A CHOVÁNÍM MÁ NEGATIVNÍ NÁSLEDKY

(X VYŠÍVÁNÍ NEMÁ S NULOVÝM POKROKEM V AJ NIC SPOLEČNÉHO)

ČLOVĚK MUSÍ CÍTIT ZODPOVĚDNOST ZA DANÉ CHOVÁNÍ (INTERNÍ ATRIBUCE)

(ROZHODLA JSEM SE VYŠÍVAT Z VLASTNÍ VŮLE, NEBYLA JSEM K TOMU PŘINUCENA)

ČLOVĚK CÍTÍ NEPŘÍJEMNÉ FYZIOLOGICKÉ NABUZENÍ (MÁ PAK MOTIVACI STAV MĚNIT)

MUSÍ SI UVĚDOMOVAT, ŽE NEPŘÍJEMNÝ STAV VYPLÝVÁ Z KOGNITIVNÍ DISONANCE

OSPRAVEDLNĚNÍ NÁMAHY

ČÍM VÍCE NÁMAHY ČLOVĚK VLOŽÍ DO ZÍSKÁNÍ URČITÉHO
CÍLE, TÍM LÉPE TENTO CÍL BUDE HODNOTIT

ALE!!

CO KDYŽ ZJISTÍM, ŽE CÍL TAK ÚŽASNÝ NENÍ?

NASTÁVÁ KOGNITIVNÍ DISONANCE

EXPERIMENT S EROTICKOU TEMATIKOU (ARONSON, MILLS, 1959)

[HTTPS://WWW.YOUTUBE.COM/WATCH?V=PEGEJ21KASQ](https://www.youtube.com/watch?v=PEGEJ21KASQ)

PŘESVĚDČOVÁNÍ

ZDROJ

- Upoutává pozornost ke komunikaci
- Musí být důvěryhodný, expert v dané oblasti, nesledovat jen své zájmy
- Atraktivní, populární...

SDĚLENÍ

- Pořadí argumentů
- Explicitní vs. implicitní
- Jednostranná vs. Oboustranná argumentace
- SROZUMITELNOST

PUBLIKUM

- Ovlivnitelnost
- Inteligence
- Sebehodnocení
- Osobnost

ZMĚNA POSTOJŮ

- ZDROJ: ČÍM SPOLEHLIVĚJŠÍ A LÍBIVĚJŠÍ, TÍM PŘESVĚDČIVĚJŠÍ
  - SPOLEHLIVOST ZVYŠUJE KOMPETENTNOST (STATUS) A DŮVĚRYHODNOST (OCHOTA A UPŘÍMNOST ZASTÁVAT SVŮJ NÁZOR)
- SDĚLENÍ: IDEÁLNĚ BY MĚLO ZASTÁVAT JEN MÍRNĚ ODLIŠNOU POLOHU OD POLOHY POSLUCHAČŮ
  - ALE SILNĚ DĚSIVÁ SDĚLENÍ VYVOLÁVAJÍ VÍCE ZMĚN (V PŘÍPADĚ, ŽE JE PŘÍTOMNO I UJIŠTĚNÍ A INSTRUKCE)

DVOUCESTNÝ MODEL PŘESVĚDČOVÁNÍ

PERIFERNÍ CESTA PŘESVĚDČOVÁNÍ

- ❖ ČLOVĚK INFORMACI ZPRACOVÁVÁ POVRCHNĚ, NEPODROBUJE JI KRITICKÉ ANALÝZE

ZMĚNA POSTOJE JE DOČASNÁ

CENTRÁLNÍ CESTA PŘESVĚDČOVÁNÍ

- ❖ KOGNITIVNÍ ÚSILÍ PRO DOBRÉ POROZUMĚNÍ A ANALÝZU ARGUMENTŮ
  - VYSOKÁ MOTIVACE
  - KOGNITIVNÍ KAPACITA

ZMĚNA POSTOJE JE TRVALEJŠÍ

REZISTENCE VŮČI ZMĚNĚ POSTOJŮ

REAKTANCE

Náš postoj se mění jiným směrem, než bylo zamýšleno – např. při velkém nátlaku (cítíme omezení svobody)

VAROVÁNÍ

Pokud jsou lidé dopředu informováni o tom, že někdo bude chtít jejich názor změnit

SELEKTIVNÍ VYHÝBÁNÍ SE informacím, které jsou v rozporu s naším postojem